

**AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS LIETUVOS RESPUBLIKOS
TAM TIKRŲ DOPINGO MEDŽIAGŲ KONTROLĖS
ĮSTATYMO NR. XII-1672 2 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų įstatymo (toliau – Įstatymas) 2 straipsnyje nurodomas baigtinis tam tikros dopingo medžiagų (organizmo fizinę ir psichinę veiklą skatinančios ar slopinančios medžiagos) sąrašas: 1) anaboliniai androgeniniai steroidai; 2) augimo hormonas; 3) augimo hormono išsiskyrimą skatinančios medžiagos, turinčios poveikį raumenų, sausgyslių ar raiščių baltymų sintezei (degradacijai), vaskuliarizacijai, energijos panaudojimui, regeneracijos gebėjimams ar skaidulų tipo pasikeitimui; 4) eritropoezę skatinančios medžiagos.

Pasaulinio antidopingo kodekso tarptautinis standartas [Draudžiamųjų medžiagų ir metodų sąrašas](#) (toliau – Sąrašas) atnaujinamas kiekvienais metais. Sąrašą sudaro kelių rūšių medžiagos: 1) vaistiniai preparatai, kuriuos galima įsigyti esant sveikatos sutrikimui ir turint gydytojo išrašytą receptą (pvz.: Pasaulinė antidopingo agentūros (toliau – WADA) patvirtintame kodekse sportininkams taip pat yra numatyta išimtis gavus leidimą vartoti gydymui naudoti net ir Sąraše esančius vaistinius preparatus); 2) narkotinės medžiagos, kurių apyvartą, laikymą, disponavimą ir kt. reglamentuoja Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės įstatymas; 3) nepatvirtintos medžiagos. Sąraše apibrėžta, kad nepatvirtintos medžiagos tai „Bet kokia farmakologinė medžiaga, neįtraukta nė į vieną Sąrašo skyrių ir šiuo metu jokios vyriausybės sveikatos priežiūros institucijos nepatvirtinta kaip gydomoji medžiaga žmonėms (pvz., vaistai, kurių ikiklinikiniai ar klinikiniai tyrimai dar vykdomi ar buvo nutraukti, pakeistos struktūros vaistai (angl. *designer drugs*), medžiagos, užregistruotos naudoti tik kaip veterinariniai vaistai), yra visais atvejais draudžiama. Ši klasė apima daugybę skirtingų medžiagų, įskaitant (bet neapsiribojant) BPC-157.“

1.1. Dėl populiarėjančių medžiagų rinkoje

Pastaraisiais metais VšĮ Lietuvos antidopingo agentūra (toliau – Agentūra) gauna vis daugiau muitinės ir/arba policijos pareigūnų užklausimų dėl randamų medžiagų, kurios pagal Įstatymo nuostatas nepriskiriamos nei vienam iš Įstatyme minimų sąrašų, bet pagal Sąrašą yra įtrauktos prie draudžiamųjų medžiagų. Esant tokiai situacijai, kuomet randamos medžiagos nėra nurodytos Įstatyme, atsakingos institucijos negali taikyti Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso arba Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso nuostatų, leidžiančių taikyti administracinę arba baudžiamąją atsakomybę už dopingo medžiagų neteisėtą gaminimą, perdirbimą, įgijimą, laikymą, gabenimą ar siuntimą nedideliais (arba dideliais) kiekiais be tikslo (arba su tikslu) parduoti ar kitaip jas platinti.

2020 m. Agentūra pateikė išvadas dėl 9 policijos paklausimų, tai reiškia, kad bent pas 9 asmenis buvo rasta draudžiamųjų dopingo medžiagų; 2021 m. pateikė išvadas dėl policijos 7 paklausimų, 2 muitinės paklausimų ir 1 Kalėjų departamento paklausimą; o 2022 m. (iki vasario 2 d.) Agentūra pateikė išvadas į 3 paklausimus. Tačiau ne visuomet ikiteisminio tyrimo įstaigos, krieptasi į Agentūrą, kartais rastas įtariamai pagal Įstatymą draudžiamąsias dopingo medžiagas, siunčia tirti tiesiai į Lietuvos Teismo ekspertizės centrą.

6 (šešis) kartus medžiagos pagal Sąrašą, priskiriamos S4.2 klasei „Antiestrogeninės medžiagos (antiestrogenai ir selektyvūs estrogenų receptorių modulatoriai (SERM)“. Pavyzdžiui: vaistas *Klomifenas* skatina ovuliaciją ir yra vartojamas moterų nevaisingumui gydyti. Gydymo

tikslais moterims, vartojančioms klomifeną, teisės aktų nustatyta tvarka yra pranešama apie įvairius šalutinius poveikius, susijusius su hormonų stimuliacija ir reprodukcine sistema. Tuo tarpu sportininkai vyrai vartoja šį vaistą siekdami netiesiogiai didinti testosterono kiekį savo organizme (didinti testosterono kiekį organizme dirbtiniu būdu sportininkams – draudžiama). Tais atvejais, kai sportininkai vartoja vaistą ne gydymo tikslais, o siekiant pagerinti sportinį rezultatą, rizikuoja savo sveikata, nes šio vaisto šalutinis poveikis, susijęs su: padidėjusią neigiamų širdies ir kraujagyslių reiškinių rizika, kepenų pažeidimu ir diskomfortais virškinimo trakte ir pan.

Taip pat pasitaiko atvejų, kai Agentūra gauna anoniminių paklausimų, ar galima vartoti medžiagas, kurios pagal Sąrašą yra priskiriamos S0 klasei „Nepatvirtintos medžiagos“. Atsižvelgiant į šiuos paklausimus akivaizdu, kad šios medžiagos jau yra ir Lietuvos „rinkoje“ arba bandoma jas įvežti į Lietuvą.

Nepatvirtintos medžiagos, kaip jau minėta aukščiau – bet kokia farmakologinė medžiaga, neįtraukta nė į vieną WADA *Sąrašo* skyrių ir šiuo metu jokios vyriausybės sveikatos priežiūros institucijos nepatvirtinta kaip gydomoji medžiaga žmonėms (pvz., vaistai, kurių ikiklinikiniai ar klinikiniai tyrimai dar vykdomi ar buvo nutraukti, pakeistos struktūros vaistai (angl. *designer drugs*), medžiagos, užregistruotos naudoti tik kaip veterinariniai vaistai), yra visais atvejais draudžiama. Ši klasė apima daugybę skirtingų medžiagų, įskaitant (bet neapsiribojant) BPC-157.

Į 2022 m. Sąrašą pirmą kartą konkreti medžiaga įtraukta kaip pavyzdys į S0 (Nepatvirtintos medžiagos) klasę - BPC-157. BPC-157 yra sintetiniu būdu pagamintas peptidas, kuris šiuo metu nėra patvirtintas naudoti kaip vaistas žmonėms. Tai eksperimentinis junginys, kuris buvo ištirtas dėl uždegiminių žarnyno ligų ir minkštųjų audinių gijimo. Tolimesni medžiagos tyrimai buvo atšaukti arba sustabdyti be jokių paskelbtų išvadų, tikėtina, kad tiriant medžiagą paaiškėjo jos šalutinis poveikis. Nepaisant to, kai kuriuose interneto svetainėse, kur galima įsigyti fizinius pajėgumus didinančius vaistus, šis junginys yra reklamuojamas kaip puiki priemonė gydanti muskuloskeletinę sistemą, taip pat gastrointestinę sistemą.

1.2. Dėl plačiau taikomo WADA kodekso ir Antidopingo taisyklių asmenims

Nuo 2021 m. WADA kodeksas ir Antidopingo taisyklės yra taikomos ir **sportininkams mėgėjams**. Pagal WADA kodeksą **sportininkas mėgėjas** – tai fizinis asmuo, taip apibrėžta atitinkamos nacionalinės antidopingo organizacijos. Ši sąvoka netaikoma asmeniui, kuris per penkerių (5) metų laikotarpį iki bet kurio antidopingo taisyklių pažeidimo padarymo buvo tarptautinio lygmens sportininkas (kaip kiekvienos tarptautinės federacijos yra apibrėžiama pagal Tarptautinį testavimo ir tyrimų standartą) arba nacionalinio lygmens sportininkas (kaip kiekvienos nacionalinės antidopingo organizacijos yra apibrėžiama pagal Tarptautinį testavimo ir tyrimų standartą), atviroje kategorijoje atstovavo kurią nors valstybę tarptautiniame renginyje arba buvo įtrauktas į kurios nors tarptautinės federacijos arba nacionalinės antidopingo organizacijos Registruotąjį testuotųjų sportininkų sąrašą ar kitą buvimo vietos informacijos sąrašą.

Atsakomybė už WADA kodekso ir Antidopingo taisyklių pažeidimus nuo šiol taikoma ypač plačiai visuomenės daliai, taip siekiant apsaugoti ne tik nacionalinio bei tarptautinio lygio varžybų sportininkų sveikatą bei teisę varžytis sąžiningai ir su „švariais“ sportininkais, bet ir mėgėjų sportininkų sveikatą.

Kad tarp sportininkų mėgėjų populiarėja draudžiamosios dopingo medžiagos Agentūra pastebi ir iš ikiteisminio tyrimo institucijų informacijos (konfiskuotos medžiagos platinamos komerciniuose sporto klubuose, sporto papildų parduotuvėse). Agentūrai apklausus kai kuriuos diskvalifikuotus sportininkus, pastarieji nurodė, kad ir toliau vartos draudžiamąsias dopingo medžiagas, nors ir supranta riziką sveikatai, - tiesiog dalyvaus tose varžybose, kur Agentūra neturi jurisdikcijos ir negalioja WADA kodeksas. Tai tik įrodo, kad būtina papildyti Įstatymą, sudarant galimybę ikiteisminio tyrimo institucijoms taikyti priemones ir stabdyti draudžiamųjų dopingo medžiagų plitimą visuomenėje.

Atsižvelgiant į 1.1 ir 1.2 nurodytas priežastis, siūloma papildyti Įstatymą ir į jį įtraukti medžiagas, kurios populiarėja tarp asmenų vartojančių draudžiamąsias dopingo medžiagas, tačiau iki šiol teisėsaugos institucijoms nebuvo sudaryta galimybių sulaikyti, arba kitaip stabdyti šių sporte draudžiamų medžiagų plitimą (pvz.: S4.2 klasės SERM, S0 klasės Nepatvirtintas medžiagas), taip pat patikslinti Anabolinių androgeninių steroidų pavadinimus ir sąrašą bei kitus skyrius pagal atnaujintą Sąrašą.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai yra Seimo Jaunimo ir sporto reikalų komisijos nariai ir Lietuvos antidopingo agentūra.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Lietuvos Respublikos Seimas 1995 metais ratifikavo [Europos Tarybos Antidopingo konvenciją](#), tokiu būdu deklaruodamas savo poziciją už švarų ir sąžiningą sportą. Lietuvos Respublikos Seimas 2004 m. rugsėjo 28 d ratifikavo [Europos Tarybos Antidopingo Konvencijos Papildomą Protokolą](#). Pagal šį protokolą „Šalys panašiai pripažįsta Pasaulinės antidopingo agentūros (*angl.* WADA) ir kitų jai priklausančių veikiančių dopingo kontrolės organizacijų kompetenciją ne varžybų metu jų teritorijoje arba kitur atlikti jų sportininkų ir sportininkių kontrolę. Šių testų rezultatai pranešami atitinkamų sportininkų ir sportininkių nacionalinei antidopingo organizacijai. Tokia kontrolė atliekama pagal susitarimą su Konvencijos 4 straipsnio 3 dalyje nurodytomis sporto organizacijomis laikantis priimančiosios šalies galiojančių nuostatų ir nacionalinės teisės normų.”

2004 m. liepos 10 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė pasirašė Kopenhagos deklaraciją dėl antidopingo sporte, kuria Lietuva įsipareigojo įgyvendinti Pasaulinės antidopingo agentūros kodeksą. Lietuvos Respublikos Seimas 2006 m. gegužės 2 d. ratifikavo [Tarptautinę konvenciją prieš dopingo vartojimą sporte](#). Pagal šią konvenciją: Siekdamos šios Konvencijos tikslo, valstybės, šios Konvencijos Šalys, įsipareigoja: „<...> 1) tarptautiniu ir nacionaliniu lygmeniu patvirtinti atitinkamas priemones, kurios atitinka Kodekse nustatytus principus; <...>“.

Konvencijos 4 str. nurodyta, kad, siekdamos koordinuoti kovos su dopingo vartojimu sporte įgyvendinimą nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu, valstybės, šios Konvencijos Šalys, įsipareigoja laikytis WADA kodekso principų, kuriais grindžiamos priemonės, nustatytos šios Konvencijos 5 straipsnyje. Nė viena šios Konvencijos nuostata nekliaudo valstybėms, šios Konvencijos Šalims, patvirtinti šiam WADA kodeksui papildomų priemonių.

Norint užtikrinti sklandų darbą 2005 m. liepos 27 d. Kūno kultūros ir sporto departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsteigė Viešąją įstaigą LIETUVOS ANTIDOPINGO AGENTŪRĄ. Agentūra, pagal WADA kodeksą (ir vėliau jau pagal ŠMSM ministro patvirtintus nuostatus „Įstaiga yra vienintelė nacionalinės antidopingo organizacijos statusą, kaip jis yra suprantamas Pasauliniame antidopingo kodekse, Lietuvos Respublikoje atitinkanti įstaiga, atliekanti nacionalinės antidopingo organizacijos funkcijas bei įgyvendinanti Pasaulinį antidopingo kodeksą.”).

WADA kodeksas atnaujinamas kas kelerius metus (2003; 2009; 2015; 2021). Naujausioje Kodekso versijoje numatoma, kad kodeksas taikomas ir „Sportininkams mėgėjams”.

Įstatyme nurodyti keturi medžiagų sąrašai: 1) anaboliniai androgeniniai steroidai; 2) augimo hormonai; 3) augimo hormono išsiskyrimą skatinančios medžiagos, turinčios poveikį raumenų, sausgyslių ar raiščių baltymų sintezei (degradacijai), vaskuliarizacijai, energijos panaudojimui, regeneracijos gebėjimams ar skaidulų tipo pasikeitimui; 4) eritropoezę skatinančios medžiagos. Teisėsaugos pareigūnams radus nurodytų medžiagų ir neįrodžius jų naudojimo asmeniniais gydymo

tikslais, gali būti taikomas LR administracinių nusižengimo arba LK baudžiamojo kodeksuose nurodytos sankcijos.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Įstatymo projekte siūloma papildyti tam tikrų dopingo medžiagų sąrašą „nepatvirtintosiomis medžiagomis“, nes šių medžiagų vartojimas yra draudžiamas sporte pagal tarptautinius dokumentus ir Lietuvoje nėra reglamentuojančių šių medžiagų griežtesnę kontrolę, siekiant sumažinti jų vartojimą ir patekimą į Lietuvos rinką. Šios medžiagos neturėtų būti vartojamos žmonių, nepriklausomai nuo to ar jie sportininkai ar ne, nes jų poveikis žmogaus organizmui nėra aiškus ir/arba žalojantis.

Įstatymo projekte siūloma papildyti nauja medžiagų rūšimi - Antiestrogeninėmis medžiagomis (antiestrogenai ir selektyvūs estrogenų receptorių modulatoriai (SERM), kurios vis dažniau randamos su kitomis draudžiamosiomis dopingo medžiagomis, tačiau dėl kurių iki šios ikiteisminio tyrimo institucijos negalėdavo taikyti administracinės arba baudžiamosios atsakomybės.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus įstatymą neigiamų pasekmių nenumatoma

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Įstatymas turės teigiamos įtakos kriminogeninės situacijos gerinimui. Dopingo medžiagų gabenimas, laikymas ir pan. dažnai sietinas su narkotinių medžiagų gabenimu ir laikymu, nes šios medžiagos labai populiarios (jas dažnai vartoja asmenys, kurie nori pasiekti ar išlaikyti tam tikras kūno formas ir/arba dalyvauja mėgėjų (kaip tai suprantama plačiąja prasme, t.y. bet kuris reguliariai sportuojantis asmuo, kartais pasivaržantis varžybose), o sankcijos už jų gabenimą/laikymą ir pan. yra mažesnės, platinimas (arba jo draudimas) nėra reglamentuotas teisės aktais.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymas įtakos verslui ar jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus įstatymo projektą, reikės pakeisti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. lapkričio 24 d. įsakymą Nr. V-1329 „Dėl tam tikrų dopingo medžiagų sąrašų patvirtinimo“.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis nustatytų reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisei.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Priėmus įstatymo projektą, reikės pakeisti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. lapkričio 24 d. įsakymą Nr. V-1329 „Dėl tam tikrų dopingo medžiagų sąrašų patvirtinimo“. Siūloma jį pakeisti iki įstatymo projekte numatytos įstatymo įsigaliojimo datos.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Įstatymo projekto įgyvendinimui papildomų lėšų neprireiks.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimo ir išvadų neprašyta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia šiam įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „dopingas“, „sportas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Teikia

Seimo nariai